

חולין צא-א

עניין: כעכו"ם נדמה לו, כת"ח נדמה לו

מהר"ל ח"א

כגוי נדמה לו, פ"י כי היה התנגדות ליעקב עם המלאך, מצד הצורה האלקית שיש לישראל שנברא האדם בצלם אלקים וצורה זאת היא לישראל דוקא, כמו שאמרו ז"ל (יבמות ס"א א') אתם קרוים אדם ואין אומות עולם קרוים אדם, ולפיכך המלאך היה לימינו כדי שיהיה יד ימינו עליו והוא תחת יד ימין, והוא שאמרו כגוי נדמה לו, כדי שיהא יד ימינו של יעקב עליו מפני הצורה האלקית שיש ביעקב עליו, כי צויות יעקב צורתו חקוקה בכסא הכבוד, ולכך מצד הזה היה ליעקב מעלה אלקית עליונה שאינה למלאך, ולמאן דאמר כת"ח נדמה לו, הוא מצד שיש למלאך מעלה על האדם, כי מצד שהוא שכלי (הוא) יותר מן האדם, והוא המעלה שיש למלאך על האדם שהוא שכלי, ולפיכך האדם הוא לשמאל המלאך כמו תלמיד לרבו שהוא נבדל ממנו לשמאל, שאם היה לימין המלאך יש לו התקרבות והתאחדות עמו במה שהוא לימינו, ולפיכך צריך שיהיה לשמאלו ובוזה הוא נבדל ממנו.

כלל הדבר לכל החכמים היה כאן התנגדות של מה, כי יעקב מדריגתו ומעלתו שנחשב ג"כ מן העליונים מצד, כי צורת תם חקוקה בכסא הכבוד, ועם זה יעקב נבדל מן המלאכים כי זה אדם וזה מלאך, וכל שני דברים שהם מחולקים ויש להם שתוף ביחד, כמו יעקב שהיה לו שתוף אל המלאכים במה שמצד צורתו נחשב מן העליונים כי צורתו חקוקה בכסא הכבוד, והרי הם מחולקים כי זה אדם וזה מלאך, לכך היה המלאך מתנגד ליעקב, ומי שאמר שנדמה לו המלאך כמו גוי, דבר זה מצד כי יש לו מעלה מיוחדת כי צורתו חקוקה בכסא הכבוד והמלאכים אין להם זה, ומפני כך היה נדמה לו כגוי, כי הצורה שהיא לגוי אינה צורה שלימה כמו שראוי לאדם, שהרי אמרו אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוים אדם, והאדם נברא בצלם אלקים, ומפני כי צורת תם חקוקה בכסא הכבוד לכך יעקב נדמה לו המלאך כמו גוי, ומי שאמר שנדמה לו כת"ח, כי הת"ח הוא שכלי ומי שאינו ת"ח הוא בעל גשם, והמלאך אל האדם כמו ערך הת"ח שהוא שכלי אל עם הארץ שהוא גשמי, ולכך נדמה לו המלאך ליעקב כת"ח, ורבנן אמרי מאחורי דסבירי להו לרבנן כמו אלו שבניהם, שהם אומרים כי יש מעלה ביעקב מה שאין במלאך כמו שהתבאר כי צורת תם חקוקה בכסא הכבוד, ויש מדריגה ומעלה במלאך במה שהוא שכלי נבדל, ויעקב על כל פנים אדם ולא היה נבדל, ומכיון שיש בזה מה שאין בזה ויש בזה מה שאין בזה הם מתנגדים, ודבר שהוא מתנגד לאחר הוא בא לדחותו לגמרי, ולכך אמר כי מאחריו בא כנגדו משני צדדין ולכך איסור גיד הנשה הוא בשניהם, ודברים אלו הם עמוקים מאוד מאוד.

פרק י ועפ"י יצואר פשר דבר בענין שינוי דעות שבין גדולי הראשונים ז"ל. א"ס האדם מישראל גדול מהמלאך. זה מלאך גדול ממנו והלא א' משני הדעות מביא ראיות מפורשות ממקראות מפורשים. ועל פי דבריו הנ"ל יתבאר אשר באמת אלו ואלו דא"ח. רק בבחי' חלוקים. כי מלאך גדול מהאדם. הן בעצם מהותו. הן בגודל קדושתו ונפלאות השגתו. אין ערך ודמיון ביניהם כלל. וכמש"כ ב"ח בראשית צמד"כ בפרשה ויקרא אלהים לאור יום. השגת המלאכים היא השגה גדולה משא"כ למטה מהם. השגה שניה כו'. השגה שלישית היא השגת המדרגה התחתונה אשר בעפר יסודה והיא השגת בני אדם. ושם נ"ז ב' המלאכים הקדושים מקבילים כח שפע אשפקריא של מעלה תחלה. ומהם יורד לשמים וכל נבאם. ומהם אל האדם ע"ש. ובוזר תרומה קב"ע ב' מלאכי עלאי אינו קדישין יתיר מינן. אמנם בדבר א' יתרון גדול למטה מהמלאכים. וסוף העלאת והתקשרות העולמות והכחות והאורות א' בחבירו. אשר זה אין בכח כלל לשום מלאך. והוא מטעם הנ"ל. כי המלאך הוא בעצם כח א' פרטי לבד שאין בו כללות כל העולמות יחד. (וכ"כ בע"ח שער פנימיות וחילוניות ריש דרוש יו"ד שהמלאך אינו רק בחי' פרטיה של אותו העולם שצמוד בו. אבל נשמת האדם בכל ג' החלקי נ"יין שלה היא כלולה מכל העולמות ע"ש). לכן אין בכח ויכולת המלאך כלל להעלות ולקשר ולייחד כל עולם בהעולם הנטוי על ראשיתו כיון שאינו כלול ומשותף מהסיגים עליית עולמותו של המלאך עד מדרגתו להתקשר בעולם שעליו. אין חלוו בו בעצמו. לכן נקראים המלאכים עומדים כמ"ש (ישעיה ו') שרפים עומדים. ונחתן לך מהלכים בין העולמות האלה (זכריה ב'). ורק האדם לבד הוא המעלה והמקשר ומייחד את העולמות והאורות בכח מעשיו. מחמת שהוא כלול מכולם. ואז גם המלאך משיג עליה וחוספות קדושה על קדושתו אשר בא בכח מעשה האדם. מפני שגם הוא כלול בהאדם. (ועי' בעין זה בע"ח שער הטיבורים ריש פ"ד):

וגם הג' בחי' נ"יין של האדם עצמו. לא ניתן להם זה הכח ההעלאת והתקשרות של העולמות ושל עצמם. עד רדתם לזה העולם המעשי בגוף האדם. וכמ"ש ויפתח צאפיו נשמת חיים בגוף האדם אז ויהי האדם לנפש חיה של כל העולמות כנ"ל בפ"ד: והוא ג"כ ענין מראה הסולם של יעקב אבינו ע"ה. עיין רע"מ נשא קב"ג ב' ויפת צאפיו נשמת חיים כו' דאחמר ביה ויחלם והגם סלס סלס ודאי אינו נשמת חיים כו' ע"ש. וכמשי"ת א"י"ה להלן בפ"ט. ועי' ובה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. ר"ל ע"י הנשמת חיים שהיא מובל ארצה מתלבשת ק"ס התחתון שלה בגוף האדם:

פרק יא וזהו העטם שלמלאכים המקדישים בשמי מרום ממוחנים מלשש קדושתם עד אחר שאנו משלשים קדושה למטה (כנ"ל פ"ו בהס"ם) אף שקדושתם למעלה מקדושתנו. לא שם חולקים כבוד לישראל אלא שאין בכחם ויכולתם כלל מדרגתם לפחות פיהם להקדיש ליוצאם. עד עליית קול קדושת ישראל אליהם מלמטה. כי ענין אמירת הקדושה הוא העלאת העולמות והתקשרותם כל עולם בעולם שמעליו להוסיף קדושתם ולחנות אורם. ועיין בהיכלות דפקודי בהיכלת חגיגת רמ"ז סוף ע"ב בענין קדושת המלאכים הבא מכה אמירה קדושתנו ז"ל ואלין דימינא אמרי שירתא וסלקי רעותא לעילא ואמרי קדוש. ואלין דשמאלא אמרי שירתא וסלקי רעותא לעילא ואמרי ברוך כו'. ומתחברתן בקדושה בכל אינו ידידי לקדשא למאריהון ביחודא כו'. וכלכו כלילן אלין באלין ביחודא חדא ומתקשראן דא בדרא. עד דכלכו לחטבדיו קשורא חדא ורורא חדא ומתקשרן באינון דלעילא למהוי כלל חד לאחכללא דא בדרא. ועיין בפע"ח בכל פ"ג משער חזרת העמידה מוצא שם כוונת ענין אמירת הקדושה שהוא העלאת והתקשרות עולמות עליונים להוסיף בהם עי"ה חוספת קדושה ואור (ואולי מזה יבא מנהגן של ישראל שמוכיחים להעלות עצמן בעת אמירת הקדושה). וזה אין בכח שום מלאך ושרף לעשותו בעצמו תחלה כנ"ל. לזאת לא יפתח פיו עד עליית הכל פיהם של קדושת ישראל קבוצי מטעם ואלו היו כל ישראל מסוף העולם ועד סופו שותקים ח"ו מלומר קדושה. ממילא בהכרח היו גם הם נשתקים מלהקדים קדושתם. ועיין ביוצר בלק ק"ג ע"ב ויש"ה (יחזקאל א') בעמדם חרפינה כנפייהם ר"ל כשישראל למטה עומדים שותק ממילא חרפינה כנפייהם של המוני מעלה כי ענין אמירת קדושתם הוא גם כנפייהם. וכמאמרם ז"ל (חגיגה י"ג ב') כחוב א' אומר וכו' הי מנייכו אמתעו אב"ח א"ר ארזן שאומרות בכן שירה כו' ועיין ז"ח בראשית י"ג ריש ע"ב קול המולה כו' אלא שבס' פ"י כנפייהם לשון כנפיא:

ולזאת המון נבואות מעלה נחות כחות יש אחת אומרת קדוש וזה השרפים כמ"ש בהיכלות דבראשית ופקודי בהיכלת חגיגת שם מ"ב א' ושם רמ"ז סוף ע"א וכמ"ש (ישעיה ו') שרפים עומדים ממעל לו וגו' וקרא זה אל זה ואמר קדוש גו'. והשנית לעומתם משבחים ואומרים ברוך. וזה האופנים וחיות כמשנ"ל ר"פ ג"ה והאויב ברוך ברוך אופנים הוא דאמרי לי' וכמו שסדרו אנשי כנה"ג בקדושת יוצר שכל כח מקדשה כפי מקורה ושרשה בהעולמות אבל ישראל קבוצי מטעם אומרים שניהם קדוש וברוך להיוחס כוללים כל המקורות והשרשים יחד: וזהו ג"כ ענין אמירת פרק שירה שאמרו ז"ל